

tudi šolsko poslopje prenairejeno. Dajal se bo namreč trem učiteljem, ki so do zdaj stanovališča v šolskem poslopju imeli, primerni denar za stanišča, ter se bodo prostorne šolske sobe, ki so do zdaj silno tesne bile, napravile.

Že naši spredniki so, kakor je bilo zgorej rečeno, spoznali, da je srednja šola na Notranjskem potrebna. Če je pa bila že takrat potrebna, koliko bolj zdaj, ko vse napreduje, in se nihče več samo starega držati ne sme, ako hoče v človeški družini kaj veljati. — Če pomislimo dalje, da je Postojna središče med Ljubljano in Trstom, med Gorico in Reko, moremo reči, da ravno v Postojni je naj pripraviši kraj za nižjo realko ali pa za realni gimnazi.

Ravnatelj.

Pomenki

O

slovenskem pisanji.

XXX.

T. „Kakor nalasč, tvarine dokaj“ — praviš; popiši in razloži mi torej besedico nalasč!

U. Nálaš, nálašč pa tudi navlašč se piše; vendar ni celo to, kar je po Janežiču str. 222: izvlasti, zvlasti, zlasti, navlasti (= lat. praecipue, maxime — nemšk. besonders, insbesondere), kar imenuje reč ali osebo ter jo stavi nad druge, n. pr. Vsaka strast popači obraz človeku, zlasti pa nevošljivost. Ravn. — Velika božja dobrota je vino, izvlasti za bolnike. — Ravn. —

T. Da je sč ali šč iz *st*, se vé; v stsl. je navlasti adv. proprie, peculiariter, recte na vlasti cf. vlast; nsl. last dominium; vlast potestas prip., zlasti praecipue. Mikl.

U. Ali se torej loči last in vlast?

T. Menda ne; kakor v mnogoterih, izpusčamo tudi tukaj v: last, lastno, lastnost, lastnija n. vlast, vlastno itd. Sicer ima vlast dva poglobitna pomena: *a*) kar pravimo lastnina (Eigenthum, Heimat, Vaterland zlasti v českem, dominium) in *b*) oblast n. obvlast (Gewalt, imperium, potestas) iz glagola vlasti ali vladati imperare, dominari (od tod vladika dominus).

U. Tedaj se ima ločiti tudi zlasti in nalasč.

T. Zlasti je hrov. navlast-ito (ali osobito besonders, vorzüglich) in nálašč je navlaš (consulto, vorsätzlich, studio, eigens, mit Fleisz). — Metelko in za njim Murko ima tudi

prilast (von lest, list, die Täuschung, der Betrug), was der Kuh während des Melkens zu essen gegeben wird (in einigen Gegenden Steiermarks lizanje). Toda Dobrovski misli, da prilast lisica), ampak iz last, kar se kravi tedaj v last ali privid *ms.* in iz list (fras, dolus, goth. lists list, rad. lis, cf. last da), kar se mi celo verjetno zdi.

XXXI.

U. Besedo „dokaj“ sem pa od tebe sprejel, toraj mi jo moraš ti razložiti.

T. Do v sostavah dodá ali dostavi, kar je sploh manjkalo, in kaže dokončno dopolnjenje: dokaj, t. j. prav mnogo, dosti, obilo.

U. Od kod pa dosti, dost in zadosti, ali tudi dosta se bere tu in tam?

T. Dosti, zadosti s polglasnikom na koncu in s sploh znanim predlogom, ali po izreki dost, v hrov. s polnim glasnikom dosta. Tudi v nsl. so se poprijeli nekteri pisave dosta, ker jo razlagajo iz staroslovenskega.

U. Kako pa že spet?

T. Mislijo eni, da je stsl. imenska sklanja v rod. do sita (iz do in sit, syt, dosyti satis iz dosijtiti sufficere) nam. zaimenske sedanje do sitega (sat, satis satt, sattsam), kakor zdavna, z lepa, zjutra, ali v daj. kmalu (k malu ali malemu) itd.

U. Drugi pa menijo, da je vse to domišljava ali presiljava, ter zelo dvomijo, da bi to res bilo.

T. Res se da dosta razlagati na ravnost iz glagola dostati (sufficere, dosta zur Genüge, dostaje mi namesti dosta je mi itd. v hrov.); vendar je bolje, da imamo saj nekaj gotovih razlogov, če tudi ne dokaj.

U. Kaj pa dovolj ali dovelj, kakor se tudi piše?

T. Dovolj je iz do in volja, volja pa iz voliti in to od veléti; tudi dovléti in navdoléti je znano v nsl.: Ni si dal navdoléti (befriedigen) — pravi Ribničan; sploh je pa v stsl. v različnih oblikah: dovléti, dovliti se, dov'leti, dovoléti, dov'lati sufficere, contentum esse, dovol' satis; nsl. dovoli ali pa dovolj, da se l glasi na tanko, serb. dovoljno; dovelj kakor v stsl. polglasnik namesti polnega o.

U. Kteri razložek je med dosti in dovolj?

T. Po besedni razlagi se da obračati dosti (iz do - sit) bolj na vnanje, dovolj (iz do - volja) na notranje, kakor p.

prost (prostréti, prostor) in svoboden (svoj - biti), gotov (paratus) in svést (consciús) itd.

XXXII.

U. Ker je konec prednjega mesca tudi konec šolskega leta, bi bilo prav, da bi se o tem kaj pomenila zlasti, ker sem si svést, da bo dobro moje spričevalo ali kakor pravijo drugi, da bo čedna moja svedočba.

T. Ali je pa tudi gotovo? Zakaj ne rečeš n. spričevalo krajše in lepše spričalo, spričba, pričba?

U. Ker je tako natisnjeno v tistih imenitnih pismih, ktere dobivajo latinski učenci sredi in konec šolskega leta, razun veliko družih imenovanj, ki se pa le proti solncu lahko beró.

T. Nekdanji latinski učenci so dobivali spričevala v latinski besedi.

U. Sedanji pa samo v nemški, le sim ter tje se belo svetijo tiste imenovanja nekaj v latinskih, nekaj v cirilskih velikih pismenih.

T. Da izvedo še drugi to posebno imenitnost, beri, če znaš, imena po versti, kakor so razpostavljene po tvoji spričbi iz prvega polleta!

U. „Testimonium, svédoctvo, svidectvo, vysvédčení, svédočva, attestato, testimoniu, svídočanstvo, spričevalo, bizonyítvány, zeugniss“.

T. Pač imenitno, ravnopravno, kej pisano pismo v enajsterih jezicih mnogojezične Avstrije!

U. Pa še imenitniše nam učencem je to, kar pišete vanje vi učitelji, ki je še vse bolj različno pisano, in še vse več ravnopravstvo razkazuje!

T. Prej jih je bilo očitnih znamenj v latinskih spričbah, kolikor je perstov na roki; zdaj jih imamo pa še več, kakor je perstov na obeh rokah.

U. To se pravi: dokaj, dovolj in dosta! Torej jih le malokdo vé; vendar bi prav bilo, da bi bile znane očitno, in tudi, v katerem redu si nasledvajo, da bi poredni, t. j. poredni učenci tolikrat za nos ne vodili svojih staršev in dobrotnikov!

T. Ker imam te dni tudi dokaj, dosti in dovolj opraviť z dobrimi in slabimi svedočbami, torej ti hočem le navadne znake za zdaj napisati po številkah brez posebnih do-

ločil, in sicer le v nemški besedi, v kateri jih prejema jo se-danji latinski učenci. Sledijo si v tem-le redu:

1) ausgezeichnet, 2) vorzüglich, 3) sehr gut, 4) recht gut; — 5) gut, 6) befriedigend, 7) genügend, 8) ausreichend, 9) eben ausreichend ali kaum genügend; — 10) minder genügend, 11) ungenügend, 12) ganz ungenügend ali gering, in da jih je ravno 13): sehr gering. — Kolikor više po številki, toliko slabše, in čim nižje, tem bolje.

U. In čim bolje, tem lažje prepeva dobri učenec konec šolskega leta znano veselico:

A — a — a

Laeta sunt tempora . . ali po slovenski:

A — a — a

Šola je nehala!

Prišel je zdaj že zlati čas,
Čas praznikov, juhej! za nas

A — a — a

Šola je nehala!

I — i — i

Kdo se ne veseli?

Sladák je mir, ko neha boj,
Sladák po delu je pokoj,

I — i — i

Kdo se ne veseli?

E — e — e

Preč so težave vse!

Dva mesca bomo rájali
Brez vse skerbí vstájali

E — e — e

Preč so težave vse!

O — o — o

Vsim se zahvalimo,

Ki ste učili nas lepó,
Iz glav preganjali temó,

O — o — o

Vsim se zahvalimo.

U — u — u

Zdaj pa le berž domú

Objet vse preljubljene:

Juh! starše, bratee, sestrico!

U — u — u

Zdaj pa le berž domú!

(J. N.)

Pisma dveh slovenskih učiteljev.

Na Zelenem polji na sv. Jakopa dan.

Dragi Tugoslave!

Zeló me veseli, da mi večkrat pišes; prav rad ti odgo-varjam na tvoje prijazno pisanje. Resnično je vse, kar mi pi-seš; pa glej, kdo bi vedno preduhetoval samo resnobne reči! Poslušaj, ti bom povedal, kakšno povest sem jaz te dni bral: V nekem mestu — ne vem že prav, kje — je bival prav ume-ten slikar. Daleč mu ga ni bilo enakega v njegovi umetnosti, in je slovel široko in daleko. Bil je pa ta možiček tudi zeló nagle jeze, da ga je vsaka majhna reč tako zgrabila, da je jel hudovati se in razsajati. To zvé neki dobrovoljček, ki ni bil daleč od unega kraja, in kateri je bil tako prebrisan, da je